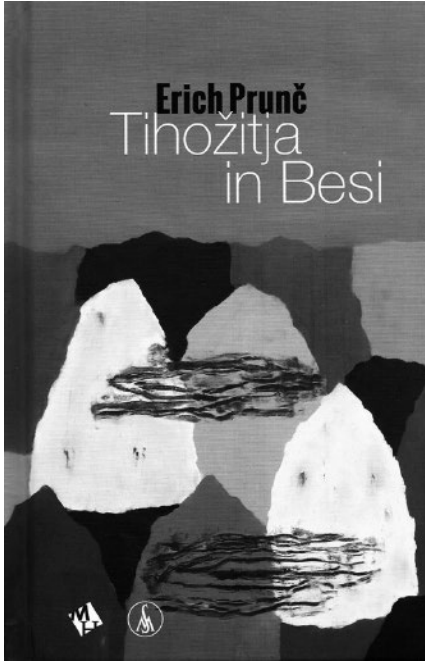

O IZIDU POSTHUMNE PESNIŠKE ZBIRKE ERICHA PRUNČA

Erich Prunč: *Tihožitja in Besi*.

Celovec: Mohorjeva družba, 2019.

Prof. dr. Ericha Prunča sem imela priložnost spoznati v devetdesetih letih prejšnjega stoletja kot lektorica za slovenski jezik na Inštitutu za slavistiko in Inštitutu za uporabno in teoretično prevodoslovje Univerze Karla in Franca v Gradcu. Kot predstojnika prevajalskega inštituta, ki mu je bil predan z dušo in s srcem, ga je bilo tam mogoče srečati od zgodnjih jutranjih ur do poznega večera. Spominjam se, da me je tedaj zelo prijazno sprejel in z zanimanjem spremljal moje delo. Dr. Erich Prunč, slavist in jezikoslovec svetovne razsežnosti, se je intenzivno posvečal tudi slovenski literarni vedi, še zlasti starejši slovenski književnosti na avstrijskem Koroškem. Z raziskavo o Urbanu Jarniku, sodobniku Franceta Prešerna, si je leta 1983

pridobil habilitacijo in leta 1987 izdal kritično izdajo Jarnikovih del v treh knjigah.

Dr. Prunč, doma iz Straše vasi (Schreckendorf) pri Škocjanu v Podjuni, si je vse od mladostnih let naprej zelo prizadeval za dvig in razmah slovenske kulture na avstrijskem Koroškem. V domačem okolju je izpričal tudi svojo gledališko nadarjenost. V šestdesetih letih prejšnjega stoletja je z ustanovitvijo gledališkega odra *Mladje* ustvaril umetniško prepričljivo gledališko dejavnost na Koroškem. Pojavljal se je v vlogi režiserja in igralca. Zato nemara ni bilo zgolj naključje, da se je tudi v zadnjih letih svojega življenja z vso raziskovalno vnemo in znanjem posvetil slovenski dramatik oziroma njenim zametkom. Našel je že močno načet rokopis Kapelskega pasijona, ki je nastal med letoma 1771 in 1800, posamezni deli oz. verzi pa so iz 17. stoletja in predstavljajo najstarejše slovensko dramsko besedilo. Leta 2016 je v sodelovanju z dr. Matijo Ogrinom izdal Kapelski pasijon v knjižni obliki in pripeval nov, izjemno dragocen kamenček v zakladnico slovenske literarne zgodovine. Že zelo bolan je v zasedbi kapelskih igralcev doživel tudi njegovo uprizoritev.

Čeprav je znano, da je Erich Prunč v mladeniških letih pisal tudi pesmi, jih najbrž ni bilo prav veliko, ki so vedeli, da je njegova lirska žilica utripala tudi v zrelejših letih. Zato je še toliko bolj dragocena posthumna izdaja zbirke *Tihožitja in Besi* (2019), ki prinaša s ponatisom njegove prve zbirke *Tihožitja* tudi prvi natis zbirke *Besi* iz pesnikove zapuščine. Pesniška zbirka *Tihožitja in Besi* je nastala z dovoljenjem pesnikovega sina Luka Prunča v uredništvu dvornega svetnika dr. Reginalda Vospernika pri Mohorjevi družbi

v Celovcu in v sodelovanju s Slovensko matico v Ljubljani. Spremni besedi sta napisala dr. Matjaž Kmecl in dr. Reginald Vospersnik.

Erich Prunč se je s prvimi pesniškimi objavami oglašil v reviji *Mladje* pod psevdonimom Darle Niko v družbi koroških ustvarjalcev Gustava Januša, Florjana Lipuša, Karla Smoleja in drugih. Zbirko *Tihožitja* je izdal leta 1965 v samozaložbi s pomočjo Janežičevega sklada, natisnila pa jo je Družba sv. Mohorja v Celovcu. Pesmi iz te zbirke so oblikovno do potankosti urejene, vsaka pesem je sestavljena iz dveh štirivrstičnih kitic, variacije so opazne le v dolžini verza in obliki asonanc. Besedni izraz je mestoma metaforičen, spet drugje okleščen vsakršnega okrasa in skrčen na najnujnejše. Med uvodno (Sinja ptica) in sklepno pesmijo (Mutec) je razporejenih sedem ciklov: *Tihožitja*, *Leto*, *Ciklopi*, *Kralj Matjaž*, *Pesem Miklove Zale*, *Žalik žene* in *Jutra*. Pod naslovom *Tihožitja* bi pričakovali nežno uglašene in umirjene slike iz narave in pokrajine, vendar ni tako. Prunčeve oblikovno urejene pesmi razkrivajo do skrajnosti razbolela čustva in stanja lirskega subjekta, naj gre za razdvojenost, nemir, strast, mestoma tudi za upor in še bolj za brezup. V pesnikov intimni, notranji nemir je ostro zarezala še zgodovinska stvarnost koroških Slovencev, ki je izpovedana skozi avtorsko prepoznavne podobe in preoblikovane folklorno-mitološke simbole.

V ciklu pesmi *Ciklopi* s pripisom *Koroška 1964* odmevajo konkretni politični pritiski na koroške Slovence, povezani s prepreditvijo praznovanja 550. obletnice zadnjega ustoličevanja slovenskih vojvod na Koroškem. Oboženi osvajalci, ki uničujejo in puščajo za sabo razdejanje, simbolizirajo nasilno potujčevanje in politične pritiske na

slovensko manjšino. Toda pesnik ve, da je v deželi *Ciklopov* potrebno ostati in »najti vasi«. V pesmih se mestoma oglasijo misli o upor in odrešitvi, a še pogosteje izzvenijo v brezup. *Cikel Kralj Matjaž* ima zapisano posvetilo: »Vsem, ki čakajo njegovega prihoda.« Prunčev *Kralj Matjaž* se je sicer odpravil na bojni pohod, a se spotaknil ob lastno peto, njegov meč je okrušen, zemlja ihti in »luna liže lisaste luže krvi«. Vere v *Matjaževo* odrešitev ni več. V ciklu *Miklova Zala* raste iz telesa zaslužnjene ženske divja trta janičarjev. Jutra se po burni ljubezenski noči prevesijo v praznino in grenko razočaranje. Na koncu pesnik za svojo osebno in koroško bolečino nima več besed. V sklepni pesmi z naslovom *Mutec* ni več upanja niti tolažbe, večer je jalov, vas je pogorela, ognjišče je ugasnilo in pesnik riše le še »neme črke v pepel«.

Pesniška zbirka *Tihožitja* je zagledala luč sveta v času, ko se je slovenska poezija že odmaknila od udarniških, kramparskih verzov in znova našla pot k sebi, v krhko izpoved subjektive notranjosti, njegovih občutij in čustev. *Tihožitja* se vpenjajo v intimistični tok slovenske poezije, ki so ga naznanile že pesmi *Ade Škerl* in *Slavka Juga* in se je programsko uveljavil s skupinsko zbirko *Pesmi štirih* (1953) *Kajetana Koviča*, *Toneta Pavčka*, *Cirila Zlobca* in *Janeza Menarta*. Ob tem je v teh Prunčevih pesmih prepoznati tudi novoekspresionistične slogovne prvine, kakor sta jih v slovensko poezijo najizraziteje vtisnila *Svetlana Makarovič* in *Dane Zajc*.

Med Prunčevimi *Tihožitji* in *Besi* je minilo več kot pol stoletja. Tudi v *Besih* so pesmi razporejene v cikle, ki tokrat spominjajo na *Dantejeve kroge*. Pesmi so oblikovno svobodnejše, po vsebini in izrazu blizu modernistični liriki. Tematsko so zdaj osredinjene

predvsem ob osebni erotiki. Izpovedujejo ljubezensko strast, hrepenenje in željo po ženski bližini ter njeni lepoti. A v lirskem subjektu se tudi tokrat prepletajo navzkrižna občutja. V pesnikovo duševnost so se naselili nepomirljivi demoni, ki sprevačajo ljubezen v sovraštvo, upanje v brezup in strast v bolečino. Tudi beseda počasi usiha in pesnik si slednjič zaželi le še miru in spanja. Uvodna pesem Prvega kroga, ki se imenuje Uspavanka, znova ne zaziblje v umirjeno, sladko spanje. Ko naznanja noč brez spanja, odpira grenke spomine, bolečino, ponižanje, razočaranje, neizpolnjeno upanje, tudi odtujenost. Toda pesnik vedno znova išče tudi lepoto in upanje. Med ljubim in sovražim pričakuje novo pomlad, novo energijo. S strastjo, ki jo simbolizira nenaden izbruh gejzirja, bi želel prebuditi lepoto in ljubezen ali spečo Trnuljčico. Slednjič ga preplavi hrepenenje po Lepi Vidi, a to se v naslednjem hipu prevesi v bridko spoznanje, ki ne dopušča več nobenih iluzij. Tam daleč za devetimi deželami ne domuje Lepa Vida, tam daleč za devetimi deželami kosi le smrt.

Posthumna publikacija *Tihožitja in Besi* (2019) predstavlja Ericha Prunča kot pretanjenega izpovedovalca in izbrušenega stilista, ki je na samosvoj in izviren način dodal kamenček v mozaik slovenske intimistične in modernistične lirike ter jo obarval z lastno bolečino in bolečino koroških Slovencev.

Jozica Čeh Steger

Filozofska fakulteta Univerze v Mariboru
jozica.keh@um.si

POGLED V JEZIK IN IZ JEZIKA: ADI VIDOVIČ MUHA OB JUBILEJU. Ur. Mira Krajnc Ivič, Andreja Žele. Maribor: Univerzitetna založba Univerze, 2020. (Mednarodna knjižna zbirka Zora, 133). 272 str.

Monografija zajema osemnajst prispevkov, povezanih s temami, ki so tudi sicer bile in so še sestavni del študij in obravnav zaslužne profesorice Ade Vidovič Muha. Predstavitev monografije je zato kratek pregled posameznih prispevkov.

Marko Snój v prispevku *O priimku Muha* razmišlja o veljavnosti latinske krilatice *nomen est omen*.

Na slovensko jezikoslovje je imela odločilen teoretični in metodološki vpliv praška šola. O tem piše Marko Jesenšek v prispevku *Ada Vidovič Muha o povezavah med slovenskim in češkim jezikoslovjem*. Pomembno, če že ne osrednje področje preučevanja A. Vidovič Muhe je slovensko besedotvorje oz. slovensko skladijsko besedotvorje, z upoštevanjem pretvorbene-tvorbene-ga vidika. Eden manjših, a pomembnih segmentov tega obsežnega področja so manjšalnice. Te z vidika frazeološke rabe ovrednoti prispevek Erike Kržišnik in Nataše Jakop *Samostalniške manjšalnice kot sestavine frazeoloških enot*. Kako so besedotvorne zmožnosti slovenščine uporabljene v aktualni pravni terminologiji v prispevku *Istokorenska (ne)vzporednost izrazov za pomen vršilca dejanja in nosilca stanja v pravnem terminološkem slovarju* predstavlja in komentira Irena Stramljič Breznik, medtem ko na izjemno tvorbeno vitalnost slovenščine, ki je še kako bistvena za nadaljnje razvijanje slovenskega izrazja, v prepletu pomena s tvorbo in tudi stilistiko rabe opozori Boris Kern v prispevku *Obrazilna kombinatorika v besedotvornih sestavih glagolov čutnega*